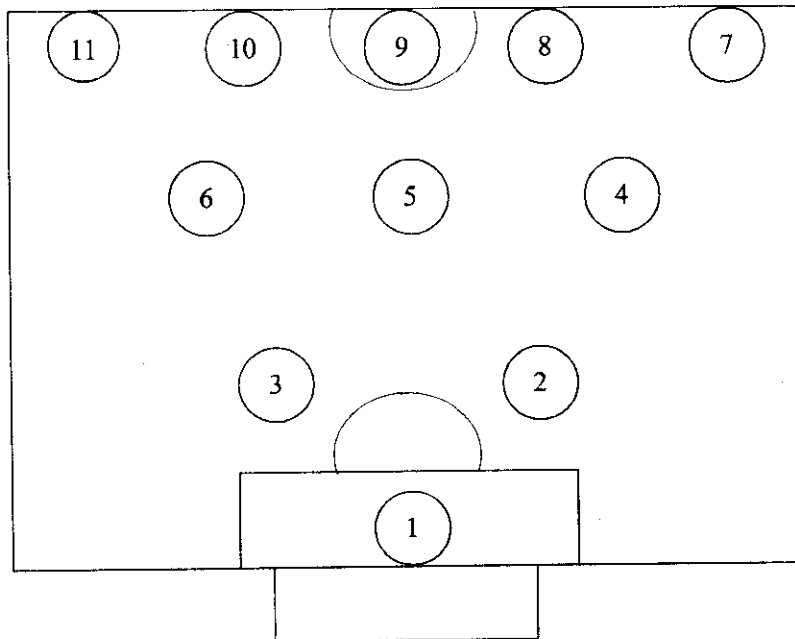

บทที่ 7

การเล่นเป็นทีม

ตำแหน่งและหน้าที่ผู้เล่น

ฟุตบอลเป็นกีฬาที่ต้องเล่นเป็นทีม ประกอบด้วยผู้เล่นตัวจริงที่ลงเล่นในสนามฝ่ายละ 11 คน ผู้เล่นแต่ละตำแหน่งมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ว่า แต่ละตำแหน่งมีหน้าที่ของตนอย่างไร และต้องเล่นให้สัมพันธ์กับตำแหน่งอื่น ๆ ด้วย ผู้เล่นแต่ละตำแหน่งต้องมีคุณสมบัติในด้านทักษะเฉพาะและมีความสามารถพิเศษ ในอดีตตำแหน่งผู้เล่นทุกตำแหน่งเกิดจากระบบการเล่นแบบหลัง 2 ตำแหน่ง (two full back system) คือ หลัง 2 ตำแหน่ง กองกลาง 3 ตำแหน่ง และกองหน้า 5 ตำแหน่ง ดังภาพ

แผนภูมิที่ 7.1 ตำแหน่งผู้เล่น

หมายเหตุ 1 ผู้รักษาประตู 2 แบ็คขวา 3 แบ็คซ้าย 4 ฮาล์ฟขวา 5 เซ็นเตอร์ฮาล์ฟ 6 ฮาล์ฟซ้าย 7 ปีกขวา 8 ในขวา 9 ศูนย์หน้า 10 ในซ้าย 11 ปีกซ้าย

ผู้เล่นฟุตบอลต้องเล่นในตำแหน่งที่ตนเองมีความถนัด ตำแหน่งและหน้าที่ต่าง ๆ มีดังนี้ (อุทัย สงวนพงษ์ 2541, 71 - 73)

1. ผู้เล่นตำแหน่งผู้รักษาประตู (Goal Keeper)

ผู้รักษาประตูมีหน้าที่หลักในการป้องกันประตูของตน คอยป้องกันไม่ให้ลูกบอลเข้าไปในประตูด้วยการรับ เตะ ปิด ไม่ให้ลูกบอลเข้าประตู การใช้มือรับหรือปิดต้องทำภายในเขตโทษ การเล่นนอกเขตโทษให้ใช้เท้าเท่านั้น ผู้รักษาประตูที่ดีต้องสามารถรู้หลัก การรับ การขว้าง การชก การปิด ฟันรับและการเตะ สามารถรับลูกบอลได้ทั้งทางซ้าย ทางขวา ลูกสูง ลูกต่ำและรู้ทิศทางของลูกดี รวมทั้งสามารถควบคุมเกมโดยคอยเตือนผู้เล่นกองหลังได้อีกด้วย หากเราได้คูฟุตบอลที่ฝ่ายหนึ่งบุกอย่างหนักแต่ผู้รักษาประตูสามารถป้องกันหรือรับลูกไว้ได้ ก็จะทำให้กองเชียร์หรือผู้ดูรู้สึกสนุกสนาน ผู้รักษาประตูจึงเป็นด่านสุดท้ายของการป้องกัน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเปิดเกมรุกเป็นคนแรก สามารถส่งลูกออกจากประตูได้อย่างแม่นยำ มีจุดหมายและต้องทำหน้าที่ในการเตะลูกเริ่มเล่นจากเขตประตู (Goal Kick) ด้วย ดังนั้นผู้รักษาประตูจึงต้องมีความฉลาด มีความสามารถทั่วไปดี มีความว่องไว มีใจกล้าหาญ คือกล้าในการวิ่งเข้าแย่งรับลูกบอลประกอบกับมีการตัดสินใจที่ดีและถูกต้อง

สุนทรภะ กล้าณรงค์ (2540, 93) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะพิเศษของผู้รักษาประตูไว้ดังนี้

1.1 ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องแน่นอน ผู้รักษาประตูที่ดี ถ้าสามารถป้องกันลูกที่มีโอกาสจะเข้าประตูได้มากเท่าใดก็จะยิ่งสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทีมมากขึ้นเท่านั้น ในทำนองเดียวกันการป้องกันหรือรับลูกง่าย ๆ มีความแน่นอนโดยไม่มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ก็จะได้ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากเพื่อนร่วมทีมมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเล่นของทีมนั้น ๆ

1.2 มีความสามารถในการคาดเดาการเคลื่อนที่ของคู่ต่อสู้ และทิศทางในการยิงประตูของผู้เล่นอย่างถูกต้อง ผู้รักษาประตูที่ดีมักจะรับลูกด้วยเทคนิคง่าย ๆ แต่แน่นอน นอกจากนั้นยังมักจะพบว่าเมื่อมีการยิงประตูเกิดขึ้น ผู้รักษาประตูจะเคลื่อนที่ไปตรงกับทิศทางที่ลูกบอลลอยพุ่งมาเสมอ จนดูเหมือนกับว่าเขาไม่ต้องออกแรงอะไรเลย แต่นั่นเกิดจากการคาดเดาสถานการณ์ที่ถูกต้องก่อนนั่นเอง

1.3 ความสามารถในการกระตุกและสังการ การใช้คำพูดกระตุกหรือตะโกนสั่งการให้เพื่อนร่วมทีมได้อย่างถูกต้องจังหวะและโอกาส จะเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้รักษาประตูได้เป็นอย่างดี และยังทำให้การทำหน้าที่บรรลุจุดประสงค์โดยสมบูรณ์ ความผิดพลาดของผู้รักษาประตูแม้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่อาจจะทำให้ทีมถึงกับพ่ายแพ้ได้ ผู้รักษาประตูที่ดีจึงควรตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก

1.4 มีความสามารถในการประสานงานกับผู้เล่นกองหลัง โดยเฉพาะผู้เล่นตำแหน่งเซ็นเตอร์ฮาล์ฟ เป็นอย่างดีเยี่ยม ไม่ว่าจะในเรื่องของการป้องกันหรือการเปิดเกมรุก

2. ผู้เล่นตำแหน่งแบ็คขวาและแบ็คซ้าย (Right and Left Back)

ผู้เล่นตำแหน่งแบ็คหมายถึงผู้เล่นตำแหน่งกองหลังที่รับผิดชอบพื้นที่ด้านข้างของสนามทั้งสองข้างซ้ายและขวา โดยจะทำหน้าที่ทั้งป้องกันและสนับสนุนเกมรุกของทีมตามริมเส้นทั้งสองข้างของสนาม ถึงแม้ว่าภาระหลักของแบ็คคือการป้องกันการรุกรานของคู่ต่อสู้จากบริเวณข้างสนามและต้องคุมคู่ต่อสู้ด้วย ซึ่งส่วนมากจะเป็นปีกของทีมคู่ต่อสู้และอยู่ในตำแหน่งหรือพื้นที่ที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนและประสานงานระหว่างผู้รักษาประตูและกองหลังตำแหน่งอื่น ๆ อย่างไรก็ตามระบบการเล่นปัจจุบันต้องใช้ผู้เล่นตำแหน่งแบ็คมาเปิดเกมรุก สนับสนุนการโจมตีของทีมมากขึ้น จึงเป็นภาระความรับผิดชอบของแบ็คอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเล่นของทีม นอกจากนี้การทุ่มลูกเข้าเล่นก็เป็นหน้าที่ของแบ็คด้วย

คุณลักษณะพิเศษของแบ็คขวาและแบ็คซ้ายมีดังนี้

1. ความสามารถในการสกัดกั้น โดยเฉพาะการแย่งบอล การตัดบอลทั้งบนพื้นดินและในอากาศ รวมทั้งการเข้าแย่งบอลจากคู่ต่อสู้โดยตรง

2. ความสามารถในการผ่านบอล โดยเฉพาะการผ่านบอลจากบริเวณข้างสนามมายังหน้าประตู ทั้งลูกเรียดและลูกโค้ง เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าทำประตูของกองหน้า

3. ความเร็วและความทนทาน โดยเฉพาะความเร็วในระยะ 30 - 50 เมตร ทั้งในการวิ่งประกบตัว และการวิ่งเพื่อทำหรือสนับสนุนเกมรุกของทีม ผู้เล่นตำแหน่งแบ็คจำเป็นต้องวิ่งไปรับลูกจากการผ่านของเพื่อน หรือวิ่งไปตัดลูกจากการส่งของคู่ต่อสู้หลายต่อหลายครั้งในการเล่นเกมหนึ่ง ๆ ฉะนั้นความเร็ว ความทนทาน จึงเป็นความสามารถที่พิเศษของแบ็ค

4. ความสามารถในการยิงประตู การเคลื่อนที่มาจากข้างหลังของแบ็ค (The man from behind) มักจะทำให้แบ็คมีโอกาสยิงประตูได้มากขึ้น และที่สำคัญการยิงประตูจากลูกโทษจังหวะเดียวนอกเขตโทษ แบ็คมักจะได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่นี้

3. ผู้เล่นตำแหน่งเซ็นเตอร์ฮาล์ฟ (Center Half)

ตำแหน่งเซ็นเตอร์ฮาล์ฟตำแหน่งเดิมเป็นกองกลางตัวกลาง แต่ในปัจจุบันจะเป็นผู้เล่นตำแหน่งกองหลังตัวกลาง ผู้เล่นเซ็นเตอร์ฮาล์ฟทำหน้าที่เป็นฝ่ายป้องกัน ถือว่าเป็นด่านป้องกันที่สำคัญที่สุด เป็นเหมือนเงาของศูนย์หน้าของฝ่ายตรงข้าม คือคุมศูนย์หน้าของฝ่ายตรงข้ามขึ้นลงได้ประมาณ 1 ใน 2 ส่วนของสนาม คืออยู่ในแดนหลังเท่านั้น นอกจากนี้ที่ดังกล่าว

แล้วยังต้องทำหน้าที่ช่วยแบ็คทั้งสองเพื่อปิดช่องว่างในการรุกของฝ่ายตรงข้าม ผู้เล่นในตำแหน่งนี้ต้องมีความสามารถในการเตะลูกบอลได้แม่นยำและเตะแรงทั้งสองเท้า อ่านทางบอลและแย่งลูกบอลได้ดี รู้ชั้นเชิงการเล่น เตะลูกได้ไกล โหม่งลูกบอล และมีการทรงตัวดีในขณะที่ปะทะ นอกจากนี้ยังต้องสามารถกลับตัวได้คล่องแคล่ว มีความตื่นตัวและตัดสินใจได้ดี คิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องวิ่งเข้าไปสกัดคู่ต่อสู้และจะต้องถอยไปตั้งรับ ที่สำคัญต้องประกบคู่ต่อสู้ไม่ให้พลาดสายตาและยังต้องประสานงานกับผู้รักษาประตูที่จะวิ่งออกมารับลูกบอลในเขตโทษ เมื่อใดจะเข้าแย่งลูกบอลจากฝ่ายตรงข้ามหรือชลอการเข้าสกัดเพื่อรอให้ผู้เล่นฝ่ายเดียวกันลงมาช่วยเซ็นเตอร์ฮาล์ฟจึงเป็นเสมือนกระดูกสันหลังของทีม

ผู้เล่นตำแหน่งเซ็นเตอร์ฮาล์ฟควรมีคุณลักษณะพิเศษดังนี้

1. มีรูปร่างค่อนข้างสูง แข็งแกร่ง เพราะเซ็นเตอร์ฮาล์ฟที่มีรูปร่างสูง แข็งแกร่งจะได้เปรียบในการเข้าแย่งลูกบอล สกัดกันและการปะทะคู่ต่อสู้และการเล่นลูกกลางอากาศ
2. มีเทคนิคในการครอบครองบอล และเล่นลูกกลางอากาศได้ดี
3. มีความสามารถในการอ่านเกม และอ่านสถานการณ์ทิศทางของเกมรุกของคู่ต่อสู้ได้เป็นอย่างดีทำให้สามารถอุดช่องโหว่และสอดประสานแนวรับได้ทัน
4. มีความเป็นผู้นำสูง สามารถสั่งการและโน้มน้าวเพื่อนร่วมทีมให้มีความมุ่งมั่นและควบคุมสมาธิในการเล่น ผู้เล่นตำแหน่งนี้มักจะได้รับความไว้วางใจจากทีมให้เป็นหัวหน้าทีม

4. ผู้เล่นตำแหน่งฮาล์ฟขวาและฮาล์ฟซ้าย (Right and Left Half)

ผู้เล่นตำแหน่งฮาล์ฟขวาและฮาล์ฟซ้าย ทำหน้าที่เป็นกองกลาง คอยหนุนกองหน้าและคอยป้องกันกองหน้าของฝ่ายตรงข้าม ช่วยเหลือแบ็คในการป้องกันการรุก พร้อมทั้งลำเลียงลูกไปส่งให้กองหน้าเพื่อทำการยิงประตู และเมื่อมีโอกาสก็ทำหน้าที่ยิงประตูเสียเอง ถ้าเป็นการเล่นแบบคนต่อคน ฮาล์ฟซ้ายมีหน้าที่คุมในขวาและฮาล์ฟขวามีหน้าที่คุมในซ้ายของฝ่ายตรงข้ามขึ้นลงได้ประมาณ 2 ใน 3 ส่วนของสนามจากแดนกลางขึ้นไป

ปัจจุบันผู้เล่นตำแหน่งฮาล์ฟหรือกองกลางเป็นหัวใจของทีม การเล่นจะชนะหรือแพ้จะขึ้นอยู่กับผู้เล่นตำแหน่งกองกลางเป็นส่วนมาก ทีมที่มีผู้เล่นตำแหน่งกองกลางที่มีความสามารถสูงคือเล่นได้ทั้งเกมรับและเกมรุกและยังสามารถวิ่งขึ้นลงได้ตลอดเวลา จะทำให้ทีมประสบความสำเร็จในที่สุด

คุณลักษณะพิเศษของฮาล์ฟซ้ายฮาล์ฟขวาหรือกองกลางมีดังนี้

1. มีความสามารถในการรุกและการรับเป็นเยี่ยม โดยเฉพาะการตัดหรือแย่งลูกจากการส่งผ่านของคู่ต่อสู้ และการเปิดเกมรุกเพื่อเข้าโจมตี

2. มีเทคนิคความสามารถในการครอบครองบอลได้ดี มีความเข้าใจในเกมและตัดสินใจเฉพาะหน้าได้ดี นอกจากนี้ต้องสามารถอ่านสถานการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ สายตากว้างไกล

3. มีสมรรถภาพของร่างกายค่อนข้างดี โดยเฉพาะความเร็วและความทนทาน และมีความคล่องตัวสูง

4. มีความสามารถในการผ่านลูกไกลได้แม่นยำ เพื่อเปลี่ยนทางหรือทำการรุกเร็ว (Counter attack) ของทีม

5. มีความสามารถในการยิงประตูได้ดี โดยเฉพาะยิงประตูในระยะไกล

5. ผู้เล่นตำแหน่งปีกขวาและปีกซ้าย (Right and Left Wing)

ผู้เล่นปีกซ้ายและปีกขวา ทำหน้าที่คล้ายกับผู้เล่นกองหน้าอื่น ๆ ผู้เล่นปีกซ้ายอาจจะไปเล่นในตำแหน่งในซ้ายก็ได้ โดยสลับเปลี่ยนหน้าที่กัน ผู้เล่นปีกทั้งสองปีกมีหน้าที่นำลูกไปยังประตูหรือป้อนลูกให้ฝ่ายเดียวกันยิงประตู โดยปกติจะเล่น 1 ใน 2 ส่วนของสนาม คือเล่นในแดนหน้า แต่บางครั้งอาจจะลงไปรับลูกจากแดนกลางก็ได้ ผู้เล่นในตำแหน่งนี้ต้องวิ่งเร็วมาก ยิ่งเป็นนักวิ่ง 100 เมตรด้วยยิ่งดี เพราะนอกจากต้องพาลูกบอลขึ้นไปเล่นในแดนหน้าอย่างรวดเร็วแล้ว ยังต้องวิ่งแข่งกับคู่ต่อสู้เวลาแย่งลูกบอล คอยรบกวนแบ็คของฝ่ายตรงข้าม สามารถแย่งลูกบอลจากแบ็คได้ดี ผู้เล่นปีกจึงต้องทำหน้าที่ทั้งกองหน้าและกองกลาง มีความสามารถในการเลี้ยงลูกอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการส่งลูกได้ดี ทั้งยังต้องเตะลูกจากมุมธงได้ดีอีกด้วย

คุณลักษณะพิเศษของผู้ทำหน้าที่ปีกขวาและปีกซ้ายควรมีดังนี้

1. สามารถในการครอบครองบอล โดยเฉพาะในการเลี้ยงลูกบอลและการหยุดลูก

2. มีเทคนิคในการส่งผ่านลูกบอลจากบริเวณด้านข้างของสนามไปยังบริเวณหน้าประตู ทั้งลูกเร็วและลูกโค้ง เพื่อให้ผู้เล่นกองหน้าเข้าทำประตู

3. มีความเร็วและความคล่องตัวสูง เพื่อหนีการประกบและทำหน้าที่แทนผู้เล่นตำแหน่งแบ็คหรือกองกลาง

4. มีความสามารถในการยิงประตูทั้งใช้เท้าเตะหรือศีรษะโหม่งทำประตู

6. ผู้เล่นในตำแหน่งในขวาและในซ้าย (Right and Left Inside)

ผู้เล่นในตำแหน่งในขวาและในซ้าย มีหน้าที่นำลูกบอลไปยังประตูหรือส่งลูกให้ผู้เล่นฝ่ายเดียวกันยิงประตู บางครั้งต้องลงไปรับลูกจากกองกลางและต้องเล่นให้มีความสัมพันธ์

กันกับปีกซ้ายปีกขวาและฮาล์ฟ ทั้งต้องมีความสัมพันธ์กับศูนย์หน้าอีกด้วย การเลี้ยงและการส่งลูกของผู้เล่นในตำแหน่งนี้มีความสำคัญมาก ต้องรู้ว่าระยะไหนควรเลี้ยง ระยะไหน ควรส่งหรือควรยิงประตู หากฝ่ายตรงข้ามบุกมากก็ควรลงไปช่วยเกมรับ และเมื่อทีมเป็นฝ่ายรุกให้ช่วยเกมรุกอย่างรวดเร็ว ผู้เล่นในตำแหน่งนี้จึงเปรียบเสมือนวิศวกรของการบุก ต้องพยายามหาจุดอ่อนของกองหลังและผู้รักษาประตูฝ่ายตรงข้าม มีความสามารถในการยิงประตูได้ดีทั้งสองเท้าเพราะมีมุมในการยิงประตูมาก ต้องมีการโหม่งที่แน่นอนด้วย

สำหรับคุณลักษณะพิเศษของผู้เล่นตำแหน่งในซ้ายในขวาเหมือนกับผู้เล่นตำแหน่งฮาล์ฟขวาฮาล์ฟซ้าย และศูนย์หน้า

7. ผู้เล่นตำแหน่งศูนย์หน้า (Center Forward)

หน้าที่สำคัญที่สุดของศูนย์หน้าก็คือ การยิงประตูให้ได้ผลสำเร็จ เพราะศูนย์หน้าอยู่ในตำแหน่งที่ยิงประตูได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ผู้เล่นในตำแหน่งนี้จึงต้องมีคุณสมบัติอันหนึ่งซึ่งเรียกว่า “วิญญูณในการยิงประตู” คือมีความสามารถในการยิง การโหม่ง อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำ ผู้เล่นในตำแหน่งนี้จึงเป็นตำแหน่งที่เล่นได้ยาก เพราะถูกคุมโดยเซ็นเตอร์ฮาล์ฟของฝ่ายตรงข้ามตลอดเวลา ศูนย์หน้านอกจากจะมีหน้าที่ยิงประตูแล้ว ยังต้องเป็นตัวเชื่อมกองหน้าทั้งหมดและเชื่อมกับกองกลางด้วย นอกจากนี้ยังต้องพยายามหาจุดอ่อนของกองหลังและผู้รักษาประตูของฝ่ายตรงข้ามเพื่อทำประตูให้ได้ ศูนย์หน้าจะเล่นอยู่บริเวณ 1 ใน 2 ส่วนของสนามคือยืนอยู่แดนหน้าไม่ลงไปรับลูกจากแดนหลังนอกจากจะมีวิธีการเล่นเป็นอย่างอื่นตามแบบแผนของแต่ละทีม ปกติจะยืนอยู่แดนหน้าหรือประมาณเส้นแบ่งแดน ผู้เล่นศูนย์หน้าจึงต้องมีความสามารถทุกด้านและใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายรับลูกบอลได้ดี ยกเว้นมือหรือแขนเตะได้ทั้งสองเท้าอย่างยอดเยี่ยมและถ้าโหม่งได้เก่งก็ยิ่งได้เปรียบคู่ต่อสู้มาก

คุณลักษณะพิเศษของผู้เล่นตำแหน่งศูนย์หน้ามีดังนี้

1. ความสามารถในการครอบครองบอลไม่ว่าจะเป็นเทคนิคของการเลี้ยง การเตะ การโหม่ง ที่สำคัญที่สุดคือความสามารถในการรับลูกบอลทุกทิศทางทุก ๆ สถานการณ์เพื่อจะยิงประตู
2. มีความเร็วและความคล่องตัวสูง โดยเฉพาะความเร็วต้น และปฏิกริยาตอบโต้ที่รวดเร็ว
3. ความสามารถในการเคลื่อนที่เพื่อหาช่องว่างในการทำประตู และความสามารถในการติดตาม และอ่านทางบอลจากการยิงประตูไม่ว่าจะเป็นของตัวเองหรือจากการยิงของ

เพื่อนร่วมทีม จากการประสบการณ์ของผู้เรียบเรียงพบว่า ผู้ที่ยิงประตูได้ผลมักจะมีสัญชาตญาณของการติดตามลูกบอล (Follow up) เป็นอย่างดี ขยับที่จะตามลูกบอลทุกลูกที่มีการยิงประตู บางครั้งก็อาจทำประตูได้จากความผิดพลาดของผู้รักษาประตู หรือกองหลังก็ได้

4. ความฉับไวในการตัดสินใจ สถานการณ์ทำให้กองหน้ามีเวลาคิดน้อยมาก การตัดสินใจอย่างฉับไวจึงเป็นเรื่องจำเป็น และเมื่อตัดสินใจแล้วต้องเข็ญยืน ไม่ถนถน

5. มีความสามารถในการยิงประตูในทุกสถานการณ์ โดยการใช้อวัยวะทุกอย่าง (ที่กติกากำหนด) ได้อย่างชำนาญและเหมาะสม ผู้ยิงประตูที่ดีจะไม่ยิงประตูโดยเอาความสะใจเป็นหลัก แต่จะคำนึงถึงความแน่นอนก่อนเป็นอันดับแรก

เทคนิคการเล่นเป็นทีม

การเล่นเป็นทีมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เล่นทุกตำแหน่งสามารถเล่นร่วมกันได้เป็นอย่างดี มีการประสานงานและเชื่อมโยงการเล่นเพื่อให้สามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้ หากฝ่ายใดสามารถครอบครองบอลได้นั้นแสดงถึงประสิทธิภาพในการสร้างเกมรุกได้ดี แต่ถ้าฝ่ายใดสูญเสียการครอบครองบอลง่ายก็ย่อมแสดงว่าฝ่ายนั้นไม่มีประสิทธิภาพในการสร้างเกมรุก หากต้องการครอบครองบอลให้ได้จะต้องสร้างเกมป้องกันให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเอาลูกบอลมาครอบครองให้ได้โดยเร็ว เกมการเล่นฟุตบอลของแต่ละฝ่ายไม่สามารถกำหนดตายตัวได้ว่าจะรุกจะรับเมื่อใด ขณะที่ฝ่ายหนึ่งกำลังรุกเพียงชั่วเสี้ยววินาทีอาจจะต้องกลับมาเป็นฝ่ายรับก็ได้ ฉะนั้นสิ่งที่จะบอกได้ว่าเมื่อใดต้องทำเกมรุกและเมื่อใดต้องทำเกมรับสิ่งนั้นก็คือการครอบครองบอลของทีม การเล่นเป็นทีมนี้สิ่งที่สำคัญคือจะต้องฝึกการรับก่อนฝึกการรุก เพราะถ้ามีการป้องกันที่ดีจะกลายเป็นฝ่ายรุกได้ทันที

หลักในการสร้างเกมป้องกัน

นักฟุตบอลสมัยใหม่จะต้องมีส่วนร่วมในเกมรุกและเกมรับในขณะที่เล่นเป็นทีม ส่วนจะมีบทบาทมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับการจัดรูปแบบของทีมป้องกัน

รูปแบบการป้องกันมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. การป้องกันแบบตัวต่อตัว (Man to Man) เป็นรูปแบบของการป้องกันที่ฝึกได้ง่าย เป็นการป้องกันที่ผู้เล่นทุกคนทำการประกบฝ่ายตรงข้ามไว้ และตามไปด้วยทุกที่ที่เคลื่อนที่ไปให้ใกล้ชิดตลอดในขณะที่เป็นฝ่ายรับ ในการประกบตัวต่อตัวนั้น ผู้เล่นฝ่ายรับต้องยืนอยู่กลางระยะหว่างฝ่ายรุกกับประตูของตัวเองในระยะประชิดตัวเพื่อทำให้ฝ่ายรุกไม่สามารถวิ่ง

ทะลุตรงไปยังประตูได้ ระบบการเล่นแบบตัวต่อตัวนี้จะใช้ก็ต่อเมื่อผู้เล่นของเรามีประสบการณ์ มีพลังกำลัง มีความสามารถเหนือกว่าฝ่ายรุก หากผู้เล่นของเรามีความสามารถด้อยกว่าไม่ควรใช้ระบบการป้องกันแบบตัวต่อตัว

2. การคุมพื้นที่ (Zone Defence) เป็นการป้องกันโดยให้ผู้เล่นรับผิดชอบในพื้นที่ในตำแหน่งของตนเอง โดยไม่ต้องตามฝ่ายตรงกันข้ามไปตลอดจะคอยตามแต่ในเฉพาะพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเท่านั้น และเป็นการคุมคนแบบไม่ต้องใกล้ชิดตัวตลอด

ในการป้องกันแบบคุมพื้นที่นั้น เมื่อเราเป็นฝ่ายรุกเข้าไปทำประตู หากเสียลูกบอลให้ฝ่ายตรงกันข้าม ให้รีบกลับมาคุมพื้นที่ในแดนของตน โดยเฉพาะบริเวณหน้าประตูของตนเองต้องอยู่ประจำตำแหน่งให้ถูกต้องและพยายามแย่งลูกบอลมาครอบครองให้เร็วที่สุด

3. การป้องกันแบบผสม (Combination) เป็นการผสมผสานระหว่างคนต่อคนกับการคุมพื้นที่ โดยยึดหลักดังนี้

3.1 เมื่อเสียบอลต้องถอยชิดพื้นที่ในแดนตัวเองทั้งทีม

3.2 จัดตำแหน่งของตัวเองตามหน้าที่ให้ถูกต้องและไม่ลงต่ำกว่าเขตโทษหน้าประตู

3.3 ประกบตัวผู้เล่นฝ่ายรุกตัวต่อตัวแบบประชิดตัว

3.4 แย่งลูกบอลมาครอบครองก่อนคู่ต่อสู้จะครอบครองบอลได้

3.5 หากฝ่ายรุกครอบครองลูกบอลได้ก่อนให้ชะลอการแย่งลูกบอลจนกว่าเพื่อนร่วมทีมเข้ามาซัดหรือเข้ามาช่วย

ข้อควรคำนึงในการเล่นเมื่อเป็นฝ่ายป้องกัน (สุนทรภะ กล้าณรงค์ 2540, 105 - 106)

1. การถ่วงเกมหรือคั้งเกมรุกให้ช้าลง (Delay) หมายถึง ความพยายามในการที่จะไม่ให้ฝ่ายรุกเล่นเกมรุกเร็วได้ เพราะถ้าหากฝ่ายรุกสามารถเล่นเกมรุกเร็วได้ง่าย ฝ่ายป้องกันก็จะเสียความสมดุลในเกมรับ และไม่สามารถควบคุมเกมการเล่นได้

วิธีการที่จะสามารถถ่วงเกมรุกของคู่ต่อสู้ให้ช้าลงได้ก็ด้วยการบีบบังคับคู่ต่อสู้ไม่ให้ส่งลูกบอลทะลุทะลวง (Through pass) หรือไม่ให้เลี้ยงลูกไปโดยเร็ว ผู้ที่จะทำหน้าที่นี้ของฝ่ายป้องกันคือ ผู้ที่อยู่ใกล้ผู้ครอบครองบอลมากที่สุด โดยวิธีปฏิบัติแล้วผู้ที่ทราบว่ามีตนตกเป็นฝ่ายรับเป็นคนแรกก็คือผู้ที่ถูกแย่งลูก หรือส่งลูกผิดพลาด จังหวะที่จะต้องทำการบีบบังคับคู่ต่อสู้เพื่อถ่วงเกมการเล่น (ยกเว้นผู้ที่ส่งลูกไกลผิดพลาด) การบีบบังคับที่ดีคือการทำให้ผู้ครอบครองบอลมีเวลาคิดน้อยที่สุด และต้องรีบทำอะไรรวดเร็ว ๆ แล้วจะทำให้คู่ต่อสู้มีโอกาส

จะผิดพลาดได้ง่าย หรือหากปล่อยให้ฝ่ายรุกส่งบอลได้ก็ควรบังคับให้ส่งขวางสนาม (Square pass) เพื่อให้เวลาสำหรับเพื่อนร่วมทีมมาคอยช้อนหรือสนับสนุน (Cover) และรวมกำลังกันสร้างเกมรับได้ทัน

2. การสร้างความสมดุล (Balance) หมายถึง การวางกำลังคนให้เกิดความสมดุลต่อการป้องกัน สามารถสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ทันทั่วทั้งสนาม และไม่ไปอยู่รวมกันบริเวณใดบริเวณหนึ่งของสนาม จนทำให้เกิดช่องว่างหรือความไม่พอดีของแนวป้องกัน ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแนวการรุกอย่างฉับไวอาจจะเกิดการเสียประตูได้ง่าย ยกตัวอย่างเช่น กำลังสร้างแนวป้องกันบริเวณริมสนามด้านซ้าย ผู้เล่นที่อยู่ทางด้านริมซ้ายของสนามจะต้องทำหน้าที่บีบบังคับคู่ต่อสู้ หรืออาจจะแย่งลูกบอลเอามาครอบครองขณะเดียวกับที่ผู้เล่นคนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้จะต้องคอยช่วยเหลือและสนับสนุนในแนวลึก แต่ต้องไม่เข้าไปร่วมแย่งบอลในจุดเดียวกันทั้งหมด ต้องเผื่อในกรณีที่แนวรุกของฝ่ายรุกอาจเปลี่ยนทิศทางมายังด้านขวาโดยเร็ว จำเป็นต้องจัดกำลังคนให้พอเหมาะ

หลักในการสร้างความสมดุลอย่างง่าย ๆ ก็คือการพยายามเพิ่มจำนวนผู้เล่นให้มากกว่าฝ่ายรุก แต่ถ้าหากไม่สามารถทำได้ เพราะบางทีฝ่ายรุกอาจจะมากกว่าในกรณีที่สามารถรุกเร็ว ก็ต้องใช้วิธีการในข้อแรก คือ การถ่วงเกมมาใช้ เพื่อรอให้เพื่อนร่วมทีมมาเสริมกำลัง

3. การมีสมาธิความมุ่งมั่น (Concentration) หมายถึง ขั้นตอนในการใช้สมาธิ การเอาใจจดจ่อ และความมุ่งมั่นที่มากขึ้นเมื่อฝ่ายรุกเข้ามาสู่แดนที่มีโอกาสจะทำประตูได้ ผู้เล่นฝ่ายป้องกันจะต้องรวมกำลังกันด้วยการมีสมาธิที่มากขึ้น โดยใช้หลักการบางอย่างเพิ่มเติม คือ หากลูกบอลอยู่ในแดนอันตรายให้คุมคนอย่างเต็มที่ แต่ถ้าหากลูกบอลอยู่ไกลจากผู้เล่นให้คุมพื้นที่และพยายามแย่งหรือคอยตัดลูกบอลให้ได้ พร้อมทั้งพยายามให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมทีมในการบีบบังคับและผลักดันให้ฝ่ายรุกพ้นจากพื้นที่อันตรายให้ได้

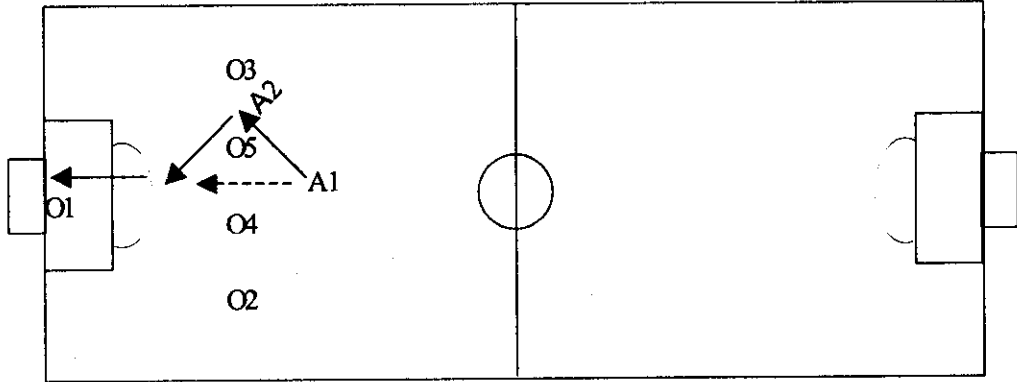
4. การควบคุม (Control) หมายถึง ความสามารถในการที่จะกดดันควบคุมเกมการเล่นของฝ่ายรุกให้เกิดข้อผิดพลาดโดยเร็ว และเป็นไปในแนวทางที่ฝ่ายป้องกันต้องการ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อันตรายจะต้องใช้วิธีคุมคนแบบตัวต่อตัว ไม่ว่าจะมียูทบอลในครอบครองหรือไม่ ตลอดจนการพยายามเข้าสกัดกัน การแย่งลูกบอลจะถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเกมการเล่นบางครั้ง เราอาจจะต้องใช้วิธีสร้างความกดดันให้ฝ่ายรุกตั้งแต่อยู่ในแดนของฝ่ายรุกเลยก็ได้ ด้วยการใช้วิธีสร้างความกดดัน บีบบังคับ และควบคุมการเล่นตั้งแต่ในแดนของฝ่ายรุก วิธีสร้างความกดดันเช่นนี้เราเรียกว่า “Pressing game” วิธีนี้เหมาะสมสำหรับทีมที่มีความสามารถเหนือกว่าฝ่ายรุก

หลักในการสร้างเกมรุก

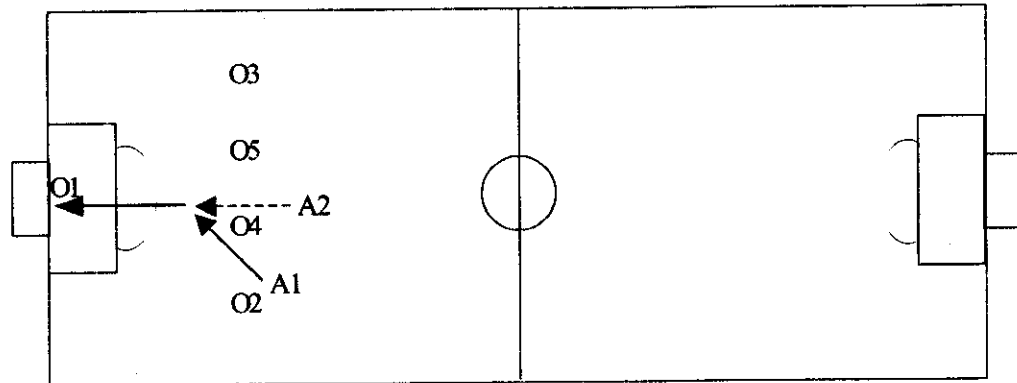
1. การรุกตามแบบแผน (Structured attack) เป็นการรุกหลายรูปแบบ เช่น การทำซิ่ง การส่งผ่าน การรุกแบบริมเส้นหรือมุมธง (Corner Flag) การโยนลูกบอลตัดหลังเซ็นเตอร์ฮาล์ฟ เพื่อหาโอกาสในการทำประตู ความสำเร็จในการรุกแบบนี้จะเกิดขึ้นได้จากการเล่นของผู้เล่นที่เล่นได้ถูกจังหวะและมีความเหมาะสม

การรุกแบบการทำซิ่ง (Wall pass)

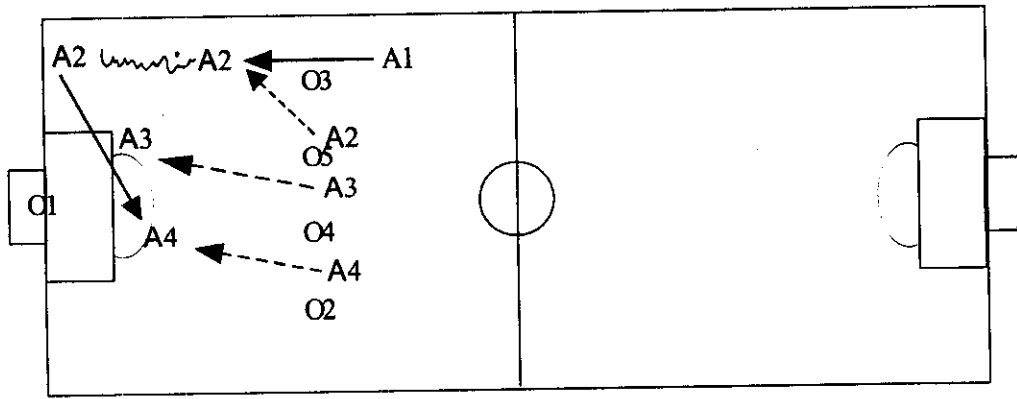
แผนภูมิที่ 7.2 การรุกแบบทำลูกซิ่ง (Wall pass)

จากแผนภูมิ A1 ส่งลูกบอลให้ A2 แล้ว A2 ทำซิ่งจังหวะเดียวให้ A1 วิ่งขึ้นไปยิงประตู

แผนภูมิที่ 7.3 การรุกแบบส่งลูกทะลุช่องหรือส่งผ่าน

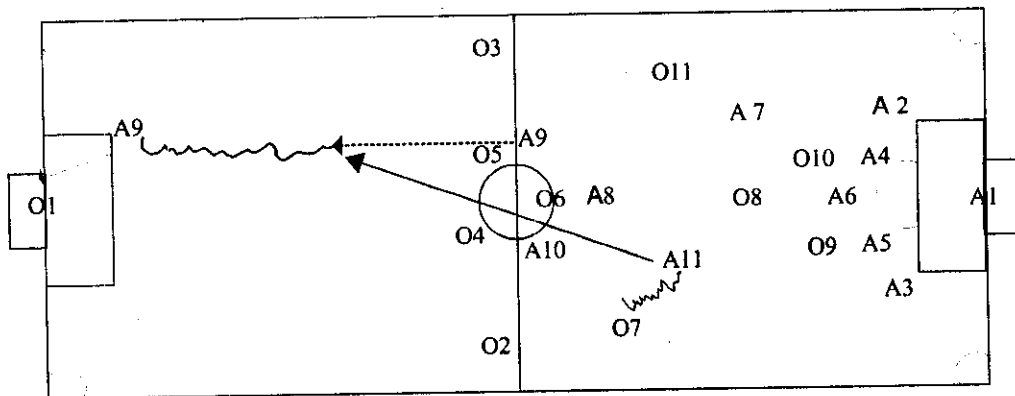
จากแผนภูมิ A1 ส่งลูกบอลให้ A2 วิ่งทะลุหลังฝ่ายรับเข้ายิงประตู

แผนภูมิที่ 7.4 การรุกแบบมุมธง (Corner Flag)

จากแผนภูมิ A1 ส่งลูกบอลตรงไปมุมธง A2 วิ่งไปรับลูกบอลแล้วเลี้ยงไปที่มุมธงเพื่อโยนลูกบอลมาหน้าประตู ให้ A3 และ A4 วิ่งไปยิงประตู

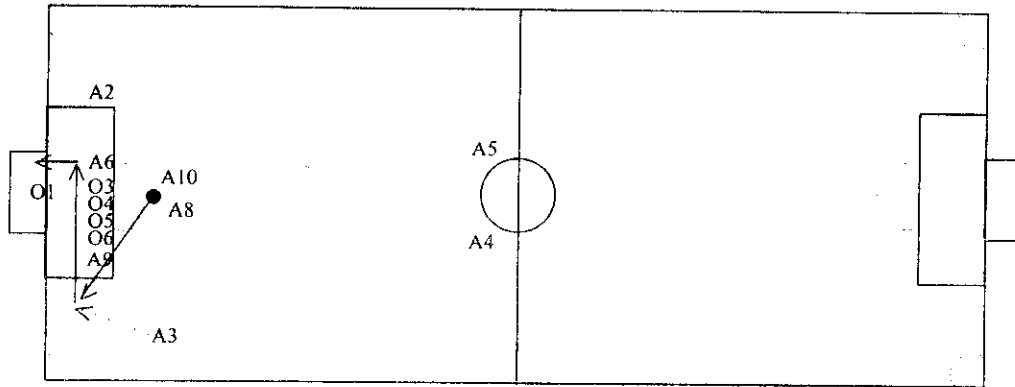
2. การรุกได้กลับอย่างรวดเร็ว (Counter attack) เป็นการเล่นที่เกี่ยวกับการป้องกันในขณะที่ยึดตำแหน่งและสามารถแย่งชิงลูกบอลกลับคืนมาได้หรือตัดการส่งผ่านมาได้ และในขณะนั้นผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามยังคงขึ้นมาทำการรุกทำให้ไม่มีโอกาสในการจัดรูปแบบป้องกัน ดังนั้นจึงใช้การรุกได้กลับอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ได้ผลต่อเมื่อทำภายใต้เงื่อนไขของการผ่านลูกบอลรุกไปอย่างรวดเร็วและใช้พื้นที่ว่างข้างหน้าให้เป็นประโยชน์นั้นคือการส่งลูกบอลยาวไปยังแดนหน้าในที่ว่าง ศูนย์หน้าอาศัยความเร็วและความได้เปรียบพาลูกบอลไปยังประตู

แผนภูมิที่ 7.5 การรุกได้กลับอย่างรวดเร็ว

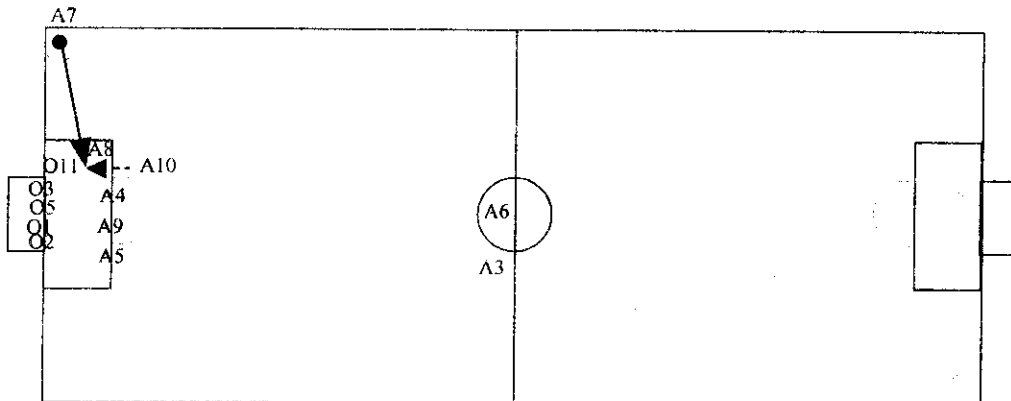
จากแผนภูมิทีม A เป็นฝ่ายรับทีม O เป็นฝ่ายรุก A11 แย่งลูกบอลได้จาก O7 แล้วส่งลูกบอลตรงไปตกหลังฝ่าย O5 และ O4 ให้ A9 วิ่งไปรับลูกบอลแล้วเลี้ยงไปยังประตู เป็นการตั้งรับแล้วรุกกลับอย่างรวดเร็ว

3. การรุกในสถานการณ์ที่เป็นมาตรฐาน (Standard situation in attack) เป็นการรุกจากการเตะลูกโทษ ลูกทุ่ม และลูกเตะมุม ถ้าผู้เล่นฝ่ายรุกมีแบบแผนในการรุก ก็จะสามารถทำประตูต่อผู้ได้ คังนั้นในการฝึกทีมเพื่อการรุกควรมีการฝึกยุทธวิธีการเล่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความชำนาญ

แผนภูมิที่ 7.6 การรุกในการเตะลูกโทษ

จากแผนภูมิทีม A เป็นฝ่ายรุกทีม O เป็นฝ่ายรับ ตั้งกำแพงการยิงลูกโทษนอกเขตโทษ A8 มีโอกาสเลือกยิงประตู หรือเลือกส่งลูกบอลให้เพื่อนร่วมทีมได้ แต่ในภาพ A8 ส่งลูกบอลให้ A3 และ A3 ส่งลูกบอลต่อให้ A6 ยิงประตู การเล่นลักษณะนี้เป็นการเล่นที่ได้ตกลงกันภายในทีมรุก

แผนภูมิที่ 7.7 การรุกในการเตะมุม

จากแผนภูมิทีม A เป็นฝ่ายรุกทีม O เป็นฝ่ายรับ ฝ่าย A ได้ลูกเตะมุม A7 เตะไปยังเสาหนึ่ง ให้ A10 วิ่งโหม่งเข้าประตู

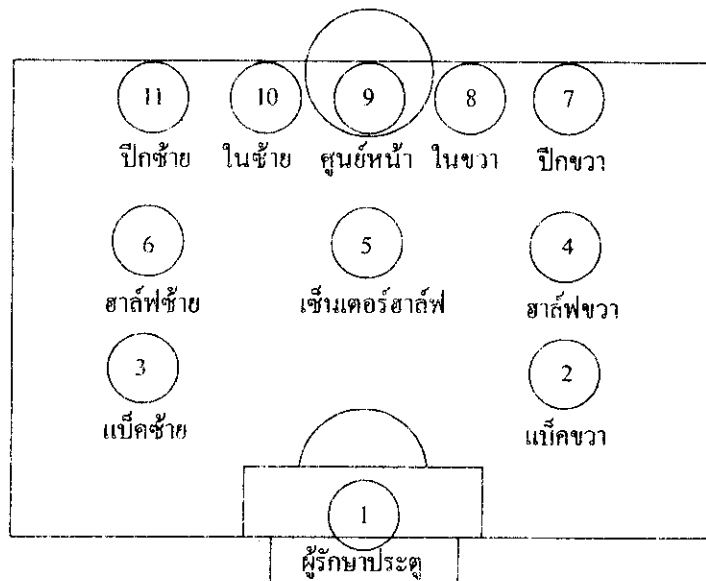
ระบบการเล่น

สิ่งสำคัญต่อผู้เล่นกีฬาฟุตบอลก็คือ ระบบการเล่นอย่างไรก็ตาม ในการเล่นฟุตบอล ไม่มีใครที่จะสามารถครอบครองบอลได้คนเดียว ไม่มีใครที่เล่นคนเดียวโดยปราศจากการสนับสนุนของทีม บุคคลสำคัญในทีมคือผู้ฝึกสอนที่มีส่วนสำคัญในการจัดระบบผู้เล่นในทีม เช่น ลูกเตะมุม ลูกเตะกินเปล่า การเลี้ยงบอล การทำประตู ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เกิดจากการวางแผนของผู้ฝึกสอน ระบบการเล่นมีความสำคัญมากเท่ากับการแข่งขันฟุตบอล การที่ทีมจะแพ้หรือชนะขึ้นอยู่กับ การวางแผนหรือการจัดระบบการเล่น การจัดระบบการเล่นได้พัฒนามาเป็นลำดับ จากการเล่นเมื่อเห็นว่าทีมของตนเป็นรองหรือการเล่นด้อยกว่าคู่แข่ง ผู้ฝึกสอนต้องเปลี่ยนระบบการเล่นเสียใหม่เพื่อจะได้ชัยชนะ

สำหรับระบบการเล่นมีหลายระบบ แต่ผู้ฝึกสอนจะนำวิธีใดมาใช้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น อย่างไรก็ตามรูปแบบการเล่นที่ถือว่าเป็นที่นิยมและเป็นมาตรฐานของฟุตบอลสมัยใหม่ มีดังนี้

1. รูปแบบการเล่น 2 : 3 : 5

รูปแบบการเล่นแบบนี้เป็นพื้นฐานของการจัดตำแหน่งผู้เล่นแบบเก่า ที่นำไปพัฒนาไปสู่ระบบที่ดีขึ้น ในอดีตการเล่นไม่กำหนดรูปแบบและตำแหน่งผู้เล่นชัดเจน แต่ระบบ 2 : 3 : 5 เป็นระบบที่จัดตำแหน่งและกำหนดหน้าที่ผู้เล่นชัดเจน

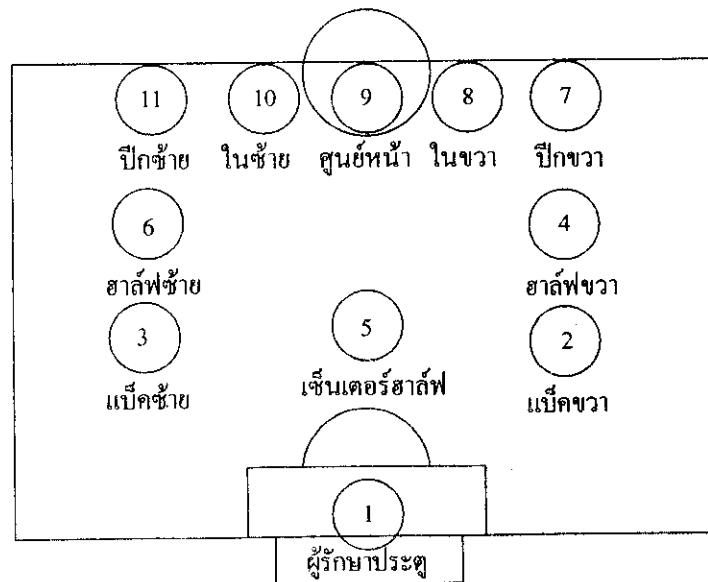

แผนภูมิที่ 7.8 รูปแบบการเล่น 2 : 3 : 5

การที่เราต้องการรู้ว่าทีมใดเล่นระบบใดให้สังเกตจากทีมที่ตั้งรับ จะตั้งเป็น 3 แถว คือ กองหลัง กองกลาง และกองหน้า จากรูปข้างต้นจะเห็นว่า กองหลัง 2 คน คือ แบ็คขวา แบ็คซ้าย กองกลาง 3 คน คือ ฮาล์ฟขวา เซ็นเตอร์ฮาล์ฟ และฮาล์ฟซ้าย กองหน้า 5 คน คือ เริ่มจาก ปีกขวา ในขวา ศูนย์หน้า ในซ้าย และปีกซ้าย จากระบบ 2 : 3 : 5 นี้ ทีมที่แพ้จะหาวิธีเปลี่ยนแปลงระบบการเล่นขึ้นมาใหม่ เนื่องจากระบบนี้มีตำแหน่งกองหลังน้อยไป คือ 2 คน ทำให้ไม่สามารถต้านทานทีมรุกได้ จำเป็นต้องเพิ่มกองหลังอีก 1 คน จึงเกิดระบบ 3 : 2 : 5 ขึ้น ดังจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

2. รูปแบบการเล่น 3 : 2 : 5

จัดเป็นรูปแบบการเล่นที่กำหนดตัวผู้เล่นให้มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบตามตำแหน่ง (Position) ที่กำหนดไว้ตามกติกา โดยมีผู้เล่นตำแหน่งกองหลัง 3 คน ได้แก่ แบ็คขวา เซ็นเตอร์ฮาล์ฟ และแบ็คซ้าย กองกลาง 2 คน ได้แก่ ฮาล์ฟขวา และฮาล์ฟซ้าย กองหน้า 5 คน ได้แก่ ปีกขวา ในขวา ศูนย์หน้า ในซ้าย และปีกซ้าย ส่วนตำแหน่งผู้รักษาประตูจะละไว้ในฐานที่เข้าใจ

แผนภูมิที่ 7.9 รูปแบบการเล่น 3 : 2 : 5

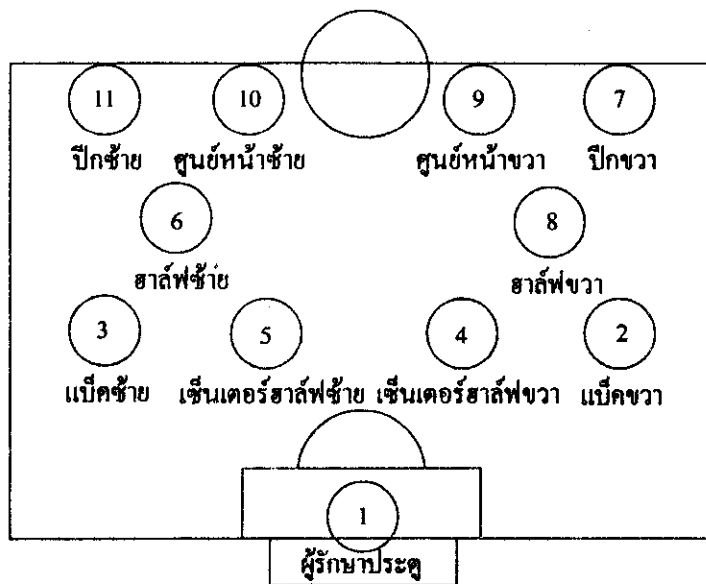
การวางรูปแบบการเล่นในลักษณะนี้ ผู้เล่นจะรับผิดชอบเฉพาะบริเวณของตนเอง ไม่ก้าวล้ำยกรับผิดชอบของผู้เล่นอื่น แต่ละตำแหน่งจะมีความถนัดและความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง เช่น กองหลังเก่งในการสกัดลูกและคุมคน กองกลางมีความเชี่ยวชาญในการส่งลูก

เลี้ยงลูก กองหน้ามีความสามารถในการยิงประตูได้ทุกสถานการณ์ และหลากหลายทักษะ ปีก มีความเร็ว เลี้ยงลูกได้เส้นหลบหลีกได้ดี และยังสามารถผ่านลูกจากข้างสนามได้เป็นอย่างดี

จากระบบ 2 : 3 : 5 ซึ่งมีกองหลังเพียง 2 คน พัฒนามาเป็นระบบ 3 : 2 : 5 ซึ่งมีกองหลัง 3 คน โดยดึงเซ็นเตอร์ฮาล์ฟ (เบอร์ 5) ซึ่งเล่นในตำแหน่งกองกลางลงมาเล่นในตำแหน่งกองหลังตัวกลาง ซึ่งจะทำให้ตำแหน่งกองหลังมีผู้เล่นมากขึ้น จะมีผลดีต่อการตั้งรับ แต่จะมีจุดอ่อนในแดนกลางเพราะจะเหลือผู้เล่นกองกลางเพียง 2 คน

3. รูปแบบการเล่น 4 : 2 : 4

การเล่นแบบ 4 : 2 : 4 พัฒนาขึ้น โดยผู้เล่นของทีมชาติฮังการี ในช่วงทศวรรษที่ 60 ซึ่งจัดเป็นทีมที่มีเทคนิคของการเล่นดีที่สุดในยุโรปก่อน แต่ระบบการเล่นนี้เป็นที่ยอมรับของทีมต่าง ๆ ทั่วโลก เมื่อทีมชาติบราซิลได้นำเอาไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการเล่นของทีมจนประสบความสำเร็จได้ครองชนะเลิศฟุตบอลโลกถึง 3 ครั้ง ด้วยความสามารถในการทำประตูของกองหน้าและกองกลางที่มีความเชื่อมโยงที่จะสนับสนุนเกมรุกให้ต่อเนื่อง จึงทำให้รูปแบบการเล่นประเภทนี้เหมาะสำหรับทีมที่ใช้แทคติกของการรุกมากกว่าการตั้งรับ ด้วยปรัชญาของการทำทีมที่ว่า “เมื่อสามารถสร้างเกมรุกครอบครองบอลได้ ก็ไม่ต้องพะวงกับการป้องกันให้มาก” “การป้องกันที่ดีที่สุดก็คือ การทำเกมรุก” ประโยคนี้จึงถูกนำมาเป็นแบบอย่างสำหรับการสร้างและวางรูปแบบการเล่นของทีมต่าง ๆ ในเวลาต่อมา

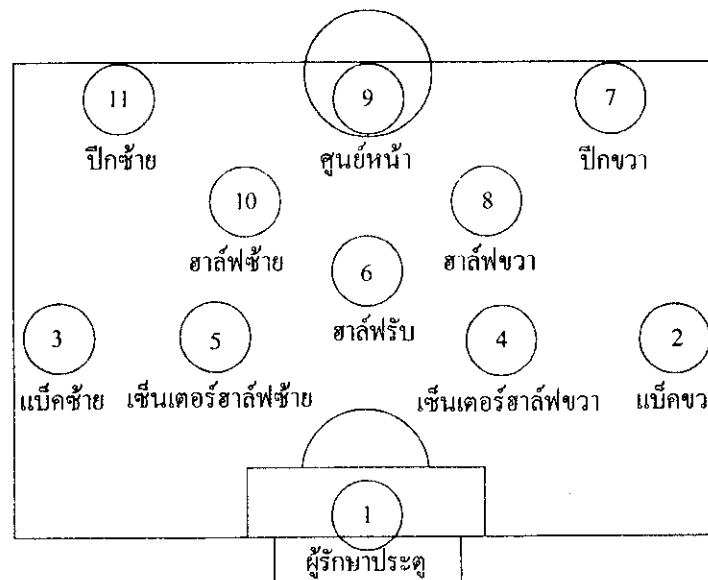

แผนภูมิที่ 7.10 รูปแบบการเล่น 4 : 2 : 4

การวางแผนการเล่นแบบ 4 : 2 : 4 จะมีประสิทธิภาพหากว่าทีมมีผู้เล่นกองกลางที่เก่ง ทั้งเกมรุกและรับ มีผู้เล่นตำแหน่งปีกที่แท้จริง และมีกองหน้าที่มีความสามารถสูง ตลอดจนมีแบ็คที่สามารถสนับสนุนเกมรุก และช่วยเหลือเกมรับได้เป็นอย่างดี ระบบ 4 : 2 : 4 นี้พัฒนา มาจากระบบ 3 : 2 : 5 ที่มีผู้เล่นกองหลัง 3 คน เกิดจากทีมที่แพ้ได้พัฒนาเพิ่มกองหลังเป็น 4 คน โดยดึงตำแหน่งฮาล์ฟขวา เบอร์ 4 ลงมาเป็นกองหลัง ยืนเป็นตำแหน่งเซ็นเตอร์ฮาล์ฟคู่กับ เบอร์ 5 จะเห็นได้ว่ากองกลางเหลือผู้เล่นเพียง 1 คน จึงดึงเบอร์ 8 กองหน้าลงมาเล่นในตำแหน่ง ฮาล์ฟขวา แทนเบอร์ 4 ดังนั้นกองหน้าจึงเหลือผู้เล่นเพียง 4 คน

4. รูปแบบการเล่น 4 : 3 : 3

รูปแบบการเล่นแบบ 4 : 3 : 3 พัฒนาขึ้นโดยทีมของประเทศอังกฤษ ก่อนจะครอง ชนะเลิศฟุตบอลโลกในปี พ.ศ. 2509 ด้วยการวางตำแหน่งของกองหลัง 4 คน (แบ็คขวา เซ็นเตอร์ ฮาล์ฟ 2 คน และแบ็คซ้าย) กองกลาง 3 คน และกองหน้า 3 คน โดยการเล่นระบบนี้จะไม่มียีก ที่แท้จริง แต่จะเป็นกองหน้าเพื่อให้เกิดพื้นที่ว่างของเกมรุกในบริเวณริมสนามทั้งสองด้าน ซึ่ง เหมาะที่จะให้ผู้เล่นรุกขึ้นมาจากข้างหลังได้ง่ายและสะดวก และผู้เล่นตำแหน่งแบ็คทั้งสองจะ เป็นผู้เล่นที่เหมาะสมที่จะทำเกมรุกแทนปีกทั้งสองข้าง อย่างไรก็ตามการวางรูปแบบการเล่นใน ลักษณะนี้จะต้องใช้ผู้เล่นแบ็คและกองหน้าที่สามารถสอดประสานและทดแทนตำแหน่งซึ่งกัน และกันได้

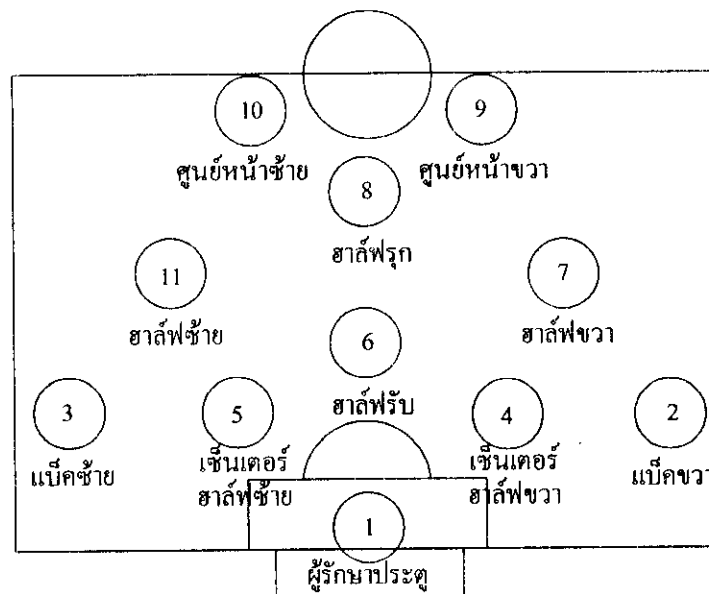

แผนภูมิที่ 7.11 รูปแบบการเล่น 4 : 3 : 3

การเล่นระบบนี้พัฒนามาจากระบบ 4 : 2 : 4 เพราะการเล่นระบบ 4 : 2 : 4 มีกองกลางน้อยเกินไป ไม่สามารถจะต่อสู้กับทีมตรงข้ามได้ จึงเพิ่มตำแหน่งกองกลางอีก 1 คน เป็น 3 คน แต่ตำแหน่งอื่นไม่เรียงเป็นแถวเดียวกัน เพราะจะทำให้สับสนในเกมรับและรุก จึงให้ฮาล์ฟรับเบอร์ 6 ยืนถอยลงมาต่ำเป็นรูปตัววี วิธียืนแบบนี้จะแบ่งตำแหน่งได้ชัดเจน ส่วนในเกมรุกนั้นให้เปลี่ยนเป็นระบบ 4 : 2 : 4

5. รูปแบบการเล่น 4 : 4 : 2

รูปแบบการเล่นแบบ 4 : 4 : 2 เป็นการวางระบบการเล่นที่ให้ความสำคัญกับแดนกลางที่สามารถจะเชื่อมต่อกเกมรุกได้รวดเร็ว และช่วยเหลือเกมรับได้ทันทั่วทั้งที่ ทั้งนี้จะมุ่งความสำคัญไปที่เกมรับเป็นหลัก ก่อนจะได้กลับด้วยเกมรุกเร็ว (Counter attack)

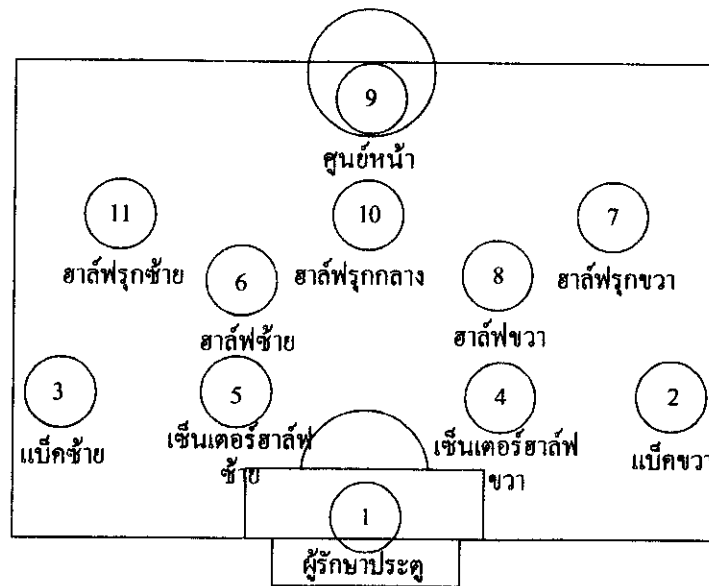
แผนภูมิที่ 7.12 รูปแบบการเล่น 4 : 4 : 2

ปัจจุบันเกมการเล่นฟุตบอลในประเทศอังกฤษ มักนิยมวางรูปแบบของทีมในแบบ 4 : 4 : 2 โดยการใช้ผู้เล่นที่กองหลัง 4 คน คือ แบ็คขวา แบ็คซ้าย และกองหลังตัวกลาง 2 คน ซึ่งทั้งสองคนจะผลัดกันทำหน้าที่เป็นตัวกวาด (sweeper) และตัวสกัด (stopper) ขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานการณ์ ส่วนกองกลางจะมี 4 คน แบ่งเป็นกองกลางกึ่งปีกขวาและซ้าย และกองกลางตัวรุกกับกองกลางตัวรับ ส่วนกองหน้าจะมี 2 คน

การขึ้นของกองกลางในระบบ 4 : 4 : 2 จะไม่นิยมขึ้นแบบเรียงแถวหน้ากระดาน เพราะจะทำให้การเล่นสับสนและตำแหน่งจะซ้อนกันได้ จึงให้ขึ้นแบบสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด คือมีตำแหน่งฮาล์ฟรับและฮาล์ฟรุกชัดเจน เมื่อเล่นเกมรุกให้เปลี่ยนไปใช้ระบบ 4 : 2 : 4

6. รูปแบบการเล่น 4 : 5 : 1

เป็นรูปแบบที่นิยมเล่นในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย โดยใช้ผู้เล่นกองกลางเพิ่มขึ้น จาก 4 คน เป็น 5 คน ซึ่งตำแหน่งกองกลางเป็นหัวใจสำคัญในการเล่นในระบบนี้ จะทำให้เกมรับมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ข้อเสียของระบบนี้มีกองหน้าเพียง 1 คน จะทำให้ประสิทธิภาพในเกมรุกด้อยลง ดังนั้นตำแหน่งศูนย์หน้าในรูปแบบการเล่น 4 : 5 : 1 นี้จะต้องมีความสามารถสูงเป็นพิเศษ

แผนภูมิที่ 7.13 รูปแบบการเล่น 4 : 5 : 1

การเล่นระบบนี้บางครั้งอาจเรียกตามตำแหน่งที่ผู้เล่นขึ้นคือระบบ 4 : 2 : 3 : 1 ก็ได้ การเล่นระบบนี้มีตำแหน่งกองกลาง 5 คน แต่การขึ้นจัดเป็น 2 แถว แถวล่างเป็นฮาล์ฟรับ 2 คน แถวบนเป็นฮาล์ฟรุก 3 คน